Alexandru Popescu-Telega şi începuturile criticii literare cervantine

Carmen-Lenuţa SVEDUNEAC
Universitatea „Ştefan cel Mare" din Suceava

Abstract: The present paper is a fragment of a more elaborate study focusing on Alexandru Popescu-Telega and the Iberian Space. Far from being an eulogium, this paper aims to recover Alexandru Popescu-Telega's work: the exegesis Cervantes (1924), the first exegesis written by a Romanian author and the first exegesis included in *Cervantes Studies Library* from Madrid (1930) and the comparative study *Cervantes and Italy*.
Keywords: *Alexandru Popescu-Telega, Cervantes, exegeză, hispanism, Don Quijote.*

Anul 2016 marchează cel de-al patrulea centenar al morţii celui mai emblematic scriitor spaniol şi unul dintre cei mai mari scriitori renascentişti ai literaturii universale: Miguel de Cervantes.

La împlinirea a 300 de ani de la moartea lui Cervantes, în anul 1916, un grup de literaţi români alături de redactorii „Noii Reviste Române" semnau o serie de articole critice în scopul promovării imaginii lui Cervantes în spaţiul literar românesc. Deşi de mici dimensiuni, aceste articole au marcat un început de exegeză critică, ele oferind o serie de informaţii despre viaţa şi opera scriitorului spaniol. În ordinea paginaţiei, semnatarii şi articolele publicate în nr. 7 al „Noii Reviste Române" (15-22 mai 1916) sunt: Paolo Savy Lopez, *Miguel de Cervantes* [Savy Lopez, 1916:101-102], Dumitru Caracostea, *Primul roman modern* [Caracostea, 1916:102-107], Eugen Lovinescu, *În marginea lui Don Quijote* [Lovinescu, 1916:105], Ramiro Ortiz, *Don Quijote enamorado de oidas (Don Quijote îndrăgostit din auzite*)* [Ortiz, 1916:107-110], Tudor Vianu, *Moartea lui Don Quijote* [Vianu, 1916:111-112]; în acelaşi an, în nr. 18 al revistei „Drum drept" Nicolaie Iorga scrie articolul *Shakespeare şi Cervantes* [Iorga, 1912:265-266] şi în numărul 4 al revistei „Vieaţa nouă" Alexandru Popescu-Telega scrie articolul *Cu prilejul tricentenarului morţii lui Cervantes* [Popescu-Telega, 1916:133-139].

Din păcate, acest început de critică cervantină iniţiat în anul 1916 va fi întrerupt de război. Peste aproape două decenii, în anul 1930, secţiunea *Cervantes* a Bibliotecii Naţionale din Madrid va înregistra prima exegeză cervantină datorată vreodată unui scriitor român: este vorba de Alexandru Popescu-Telega şi monografia sa *Cervantes* (1924), pe care Gabriel Martín del Río y Rico o socoteşte meritorie pentru a o include pe raftul bibliotecii babilonice dedicată autorului lui Quijote.

Departe de a fi un studiu elogiativ, lucrarea de faţă încearcă să scoată din umbră importanţa activităţii lui Alexandru Popescu-Telega la răspândirea cunoştinţelor despre Cervantes în spaţiul literar românesc.

BDD-A27358 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

Cu un entuziasm ce astăzi ar părea naiv, considerându-se cel de-al 670-lea personaj din *Don Quijote*, alături de cele 669 existente [Popescu-Telega, 1942:4-5], hispanistul publică numeroase studii, articole, conferinţe, volume şi traduceri, în centrul preocupărilor sale situându-se figura lui Cervantes, a cărui operă nu i-a fost doar obiect de cercetare, ci şi sprijin moral. Într-o formă explicită el însuşi o declara:

> „Iar acum, în mijlocul lumii aceştia îndurerate, când văd în jurul meu atâta cruzime, atâta vanitate, spre a găsi mângâiere, în afară de uimitorul şi nefericitul nostru Eminescu, tot în cărţile lui Cervantes mă duc să o caut. Cu zâmbetul milos al ironiei în care a învăluit din înălţime-i morală toate adversităţile ce l-au încercuit pe pământ, îmi pogoară în suflet pace, îmi spulberă grijile şi-mi face mai de îndurat trecerea prin valea plângerii." [Popescu-Telega, 1942:4-5]

Această pace pe care i-o oferă lectura operei lui Cervantes îl va determina mai târziu să călătorească în Spania, cu scopul precis de a recrea itinerariul eroului său preferat, impresiile fiind adunate în volumul *Pe urmele lui Don Quijote*.

Încă de la începutul carierei sale, Alexandru Popescu-Telega publică în diverse reviste literare articole despre Cervantes. O parte rămân doar în presă, cum este cazul articolelor *Cu prilejul tricentenarului morţii lui Cervantes* [Popescu-Telega, 1916:133-139], *Taina lui Greco şi a lui Cervantes* [Popescu-Telega, 1921:190-192], *Hamlet şi Don Quijote* [Popescu-Telega, 1928:39-46], etc., altele, vor fi reunite în volume de sine stătătoare, cum e cazul volumului anterior menţionat, *Pe urmele lui don Quijote*, din care fac parte articolele *Don Quijote timp de trei veacuri* [Popescu-Telega, 1942:10], *Încercări de traducere ale lui Don Quijote în româneşte* [Popescu-Telega, 1942:80-81], *Une drame roumaine inspirée de l'episode de Cardenio et de Lucinde de Don Quijotte de la Mancha* [Popescu-Telega, 1948:49-71]. Motivul care a stat la baza acestor selecţii, credem noi, ar fi unul de natură subiectivă, alegerile sale având la bază un criteriu valoric.

Deşi Alexandru Popescu-Telega îşi desfăşoară activitatea de difuzare a personalităţii şi operei scriitorului spaniol pe trei căi, publicistică, studii critice şi traduceri, în cele ce urmează vom face referire doar la partea cea mai consistentă şi cea mai valoroasă a operei sale, în opinia noastră, cele trei volume: *Cervantes (1924), Cervantes şi Italia (1931)* şi *Cervantes. Viaţa şi Opera (1944)*, singulare în spaţiul autohton al acelor vremuri.

Se cuvinte să menţionăm că volumul *Cervantes. Viaţa şi opera (1944)*, va relua şi va îmbunătăţi exegeza publicată în 1924, motiv pentru care am ales să le prezentăm împreună.

În maniera criticii pozitiviste, Alexandru Popescu-Telega îşi construieşte discursul în relaţie cu structuri exterioare precum biografia lui Cervantes, hispanistul opinând că o înţelegere superioară a textelor este posibilă doar cunoscând aceste date.

Compararea studiilor cu articolele ce compun „Noua Revistă Română" ar fi un subiect de anvergură iar compararea lor cu, de pildă, lucrări mai noi, şi aici amintim de exegezele lui Sorin Mărculescu, ar fi nejustificată, motiv pentru care am ales să le expunem într-o manieră analitic-descriptivă; cel mult şi oarecum forţat, am putea compara exegeza din 1924 cu studiul publicat în 1905 de Miguel de Unamuno, *Viaţa lui Don Quijote şi Sancho*. În stilul acestuia, monografia *Cervantes* îl recreează pe scriitor prin prisma vieţii sale, relaţionând experienţele acestuia cu opera sa.

Raportându-ne la biografiile autohtone contemporane, la *Viaţa lui Creangă*, de pildă, a lui Călinescu, Telega nu urmăreşte acelaşi tipar. Relaţia dintre biografie şi operă nu este pur şi simplu descriptivă, reţinem ca fiind important aspectul înţelegerii operei lui Cervantes prin reconstituirea vieţii sale.

BDD-A27358 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

Studiul începe, cum era şi firesc, cu primii ani de viaţă ai autorului, reuniţi sub titlul *Copilăria şi anii tinereţii*. Sursele bibliografice care au stat la baza alcătuirii acestui prim capitol sunt directe, autorul invocând lucrările lui M. Fernández de Navarette, *Vida de M. de Cervantes Saavedra* (Viaţa lui M. de Cervantes Saavedra) (1819), C Pérez Pastor*, Documentos cervantinos hasta ahora ineditos* (Documente cervantine până acum inedite)(*1902),* R. L. Máinez, *Cervantes y su epoca* (Cervantes şi epoca sa) (1910), J. Fitzmaurice Kelly, *M. de Cervantes Saavedra* (Oxford, 1913).

Alexandru-Popescu-Telega prezintă originile nobiliare ale familiei în care se naşte autorul; potrivit surselor invocate, decăzută şi săracită, aceasta nu va putea susţine studiile lui Cervantes, studii de care beneficiaseră fraţii lui mai mari. Hispanistul relaţionează acest aspect cu mărturisirile lui Cervantes din prologul la *Don Quijote* în care acesta deplânge lipsa lui de cunoştinţe şi studii şi îşi manifestă temerile privind receptarea acestei cărţi, punând pe seama „neîndestulătoarelor şi puţinelor lui litere" [Cervantes Saavedra, 1911-1913] o eventuală carenţă de stil, „văduvită de orice erudiţie şi doctrină". Această „onestitate" a lui Cervantes, care poate fi şi o simplă dovadă de modestie, va fi exploatată de Clemencín, care, în analiza romanului *Don Quijote*, îi va număra greşelile gramaticale. Această dispreţuire a lui Cervantes nu era însă una singulară, Alexandru Popescu-Telega invocându-l şi pe Lope de Vega, care îl socotea un scriitor mediocru, lipsit de cultură şi studii. Animozităţile dintre cele două culmi ale literaturii spaniole vor fi dezvăluite ulterior, în capitolul *Cearta dintre Cervantes şi Lope de Vega*, datele fiind inedite în spaţiul cultural românesc al acelei epoci.

Alexandru Popescu-Telega corelează un pasaj din romanul *Don Quijote*, cu cearta dintre cei doi, pasaj ce pare a fi mărul discordiei care va genera conflictul:

> „Comediile cu care se fălesc unii în ziua de azi, atât cele închipuite cât şi cele istorice, toate sau cele mai multe, nu sunt decât nişte năzbătii, lucruri fără cap şi fără picioare; cu toate acestea poporul le ascultă cu plăcere şi le socoate şi aprobă ca bune, fiind departe de a fi aşa: iar autorii ce le alcătuiesc precum şi actorii ce le joacă zic ca aşa se cade să fie, pentru că aşa le vrea poporul şi nicidecum altfel: iar că cele ce au nerv şi ţin cum cere aria, nu izbutesc să placă decât unui foarte mic număr de înţelegători, mulţimea poporului rămânând fără să priceapă nimic din ele. Deşi am încercat de câteva ori să încredinţez pe autor că se înşeală încăpăţânându-se să păstreze părerea ce au , şi că mai multă lume ar atrage şi mai mare renume şi-ar câştiga reprezentând comedii ce respectă regulele artei, decât cu cele întocmite de ei alandala, sunt atât de grei de cap şi ţin atât de morţiş la părerea lor, încât nu-i judecată omenească sau evidenţă în stare să-i scoată din ea. Ranchiuna ce am de mult împotriva comediilor de azi, ete tot aşa mare sau cel puţin la fel cu cea pe care o port cărţilor de cavalerie: căci trebuin să fie comediile, după cum i se pare şi lui Tuliu, oglindirea vieţii omeneşti, pildă obiceiurilor şi imaginea adevărului, ceea ce se joacă azi nu sunt decât oglindiri de năzbâtii, pilde de prostie şi imagini de lascivităţi." [Popescu-Telega, 1944:62-63]

Hispanistul va pune la dispoziţia publicului cititor şi replica lui Lope de Vega:

> „Nici un poet nou nu e atât rău ca Cervantes şi atât de prost încât să fie în stare să laude pe *Don Quijote."* [Popescu-Telega, 1944:62-63]

Alexandru Popescu-Telega nu se foloseşte de acest context doar pentru a prezenta o simplă informaţie de culise din relaţiile literaţilor spanioli ci, prezentând aceste conjuncturi, el intenţionează să explice motivele care au stat la baza „nesocotirii" şi a aprecierii târzii a romanul lui Cervantes în ţara sa de origine.

BDD-A27358 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

Pornind de la premisa că biografia autorului se răsfrânge în opera sa, Popescu-Telega va relata un amănunt extrem de important care va avea consecinţe directe asupra scrierilor lui Cervantes. Astfel, capitolul dedicat anilor tinereţii ne va aduce amănunte despre şederea în Italia, ce va avea urmări benefice asupra întregii sale opere.

Edificator în acest sens este capitolul XII, în care Popescu-Telega analizează modelele literare italiene care se regăsesc în *Nuvelele exemplare*, *Doamna Cornelia, Mătuşa prefăcută* şi *Gelosul din Extremadura*. Astfel, aflăm că Tirso de Molina identifică la Cervantes tendinţele moralizatoare şi cadrele lui Bandello, în timp ce *Nuvelele exemplare* poartă în opinia lui Menéndez Pelayo pecetea influenţei prozei lui Boccaccio. Opinia nu este singulară după cum ne mărturiseşte Popescu-Telega, o vom întâlni şi la criticul german Helmut Hatzfeld, care va încerca să analizeze asemănări dintre *Fiammeta, Ameto* şi *Decameronul* lui Boccaccio punând în paralel acele fragmente care se aseamănă cu pasajele din opera cervantină.

Lucrările lui Alexandru Popescu-Telega au un accentuat caracter de popularizare, de cele mai multe ori el pune laolaltă opinii vehiculate, însă această practică este frecvent utilizată şi de contemporanii săi. Deşi nu aduc originalitate, aceste compilaţii de opinii ne dau informaţii despre felul în care a fost receptată opera lui Cervantes în rândul criticilor europeni, informaţii rare pentru acele vremuri.

Totuşi, Alexandru Popescu-Telega nu se limitează doar la enumerarea şi expunerea opiniilor existente, ci ne va oferi şi analize personale, originale. Astfel, pentru a proba asemănările dintre stilul şi forma naraţiunii nuvelei *Doamna Cornelia* cu cele ale lui Ferrara şi Bentivogli, Alexandru Popescu Telega confruntă textele în paralel, extrăgând fragmente edificatoare.

Tot în sfera influenţei şederii în Italia se înscrie şi capitolul XIV, în care care Alexandru Popescu-Telega ne prezintă *Teme din filosofia Renașterii în opera lui Cervantes*. În aceeaşi manieră folosită şi în capitolele precedente, va identifica asemănări între *Asolani* şi *Galatea*. O informaţie inedită pentru exegeţii cervantini ne dezvăluie că personajele principale din *Galateea* întrupează personajele din viaţa reală, Cervantes şi soţia sa, Catalina de Palacios.

Din capitolele dedicate biografiei autorului, Alexandru Popescu-Telega va întregi portretul omului Cervantes, ostaş viteaz în Bătălia de la Lepanto, unde îşi pierde mâna stângă. Hispanistul ne dezvăluie faptul că sub înrâurirea acestui episod din viaţa sa, Cervantes va scrie *Istoria captivului* din *Don Quijote*.

Fără pretenţii de exhaustivitate, nu vom înregistra toate opiniile şi analizele comparative consemnate în exegezele sale, acest lucru nefiind posibil în limitele prezetei lucrări.

Următorul studiu asupra căruia ne-am propus să ne oprim este singular în istoria exegezelor cervantine din spaţiul literar românesc chiar şi în contemporaneitate. *Cervantes şi Italia. Studiu de literaturi comparate,* teza de doctorat susţinută de Popescu-Telega în 1931, este, în opinia noastră, cea mai importantă şi valoroasă lucrare a hispanistului. Recenzată cu elogii în „Arhivele Olteniei" [Fort, 1931:120] la momentul apariţiei sale, lucrarea este rezultatul eforturilor unor îndelungi cercetări de specialitate efectuate de Alexandru Popescu-Telega.

Între secolele XVII-XVIII, opera lui Cervantes este puţin cunoscută în spaţiul italian, *Don Quijote* fiind publicat doar în opt ediţii, în vreme ce în Anglia fusese deja editat de 45 de ori, cât despre celelalte scrieri ale lui Cervantes, ele lipseau cu desăvârşire. Se remarcă o existenţă restrânsă a traducerilor, iar acest aspect frapează întrucât în alte culturi numele lui Miguel de Cervantes era deja sinonim cu recunoaşterea şi bogăţia vizionarismului. Toate aceste aspecte sunt remarcate de hispanistul român care îşi începe studiul încercând să demonteze o ipoteză destul de vehiculată şi populară în acele timpuri,

BDD-A27358 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

potrivit căreia datorită similitudinilor de limbă, opera cervantină putea fi relativ uşor lecturată şi receptată de cei din Italia, motiv pentru care nu s-au efectuat traduceri ale lui *Don Quijote*.

Faptul că Franciosini, un bun cunoscător al limbii spaniole, traducătorul lui *Quijote*, întâmpină dificultăţi în redarea poemelor înserate în text şi lasă versurile în original, demontează, în opinia lui Telega, ipoteza unei lecturi uşoare datorată similitudinilor de limbă, ipoteză care ar fi justificat lipsa traducerilor.

Popescu-Telega ne va prezenta o înşiruire de ipostaze ale lipsei de cunoaştere a lui Cervantes în Italia, capitolul introductiv cristalizând observaţii mai mult decât necesare pentru înţelegerea receptării autorului în ţara lui Dante. Practic, elementul ce surprinde în *Cervantes şi Italia* şi lămureşte lectorul interesat de itinerariul receptării cervantine ia forma unei chei de înţelegere a contextului socio-politic al vremii în care a apărut creaţia lui Cervantes.

Popescu-Telega este de părere că propagarea difuză a lui Cervantes în spaţiul italian se datorează lipsei legăturilor politice dintre cele două ţări şi intereselor de ordin pragmatic. Astfel, aflăm din studiul hispanistului că, deşi numeroase, vizitele italienilor în Spania nu aveau la origine interese culturale (spre deosebire de călătorii francezi, majoritatea artişti), italienii care vizitau Spania fiind comercianţi, negustori, cărora le lipsea cu desăvârşire interesul pentru gustul literar. O altă perspectivă care, în viziunea lui Popescu-Telega, justifică lipsa interesului pentru literatura spaniolă o reprezintă impresia negativă pe care şi-au făcut-o italienii despre operele spaniole, aceştia opinând că scriitorii spanioli plagiau literatura universală.

În încercarea de a demonta concepţiile italienilor din acele timpuri, în cel de-al doilea capitol, Alexandru Popescu-Telega ne prezintă înrâuriri literare de la Dante, Petrarca şi Ariosto în *Don Quijote*. Acuzat de Melé că a plagiat *Orlando furioso* şi *Orlando inamorato,* Cervantes îşi găseşte avocatul apărării în persoana lui Popescu-Telega, care demonstrează nedreptatea acestei afirmaţii. Popescu-Telega este de părere că vocabularul lui Cervantes, deşi presărat cu italienisme, nu face dovada unui plagiat ci face dovada faptului că autorul a locuit în Italia, împrumutând cuvinte din ţara care l-a găzduit. Deşi recunoaşte că Cervantes a fost influenţat de lecturile scriitorilor italieni pe care îi admira, Popescu-Telega conchide că obârşia italiană este discutabilă, sursa de inspiraţie a acestor episoade fiind de natură orientală.

Vorbind despre sursele de inspiraţie italiene, Popescu-Telega nu le prezintă doar pe cele identificate de exegeţii cervantini în *Don Quijote,* el ocupându-se şi de alte texte, de exemplu, *Persiles y Segismunda*, *Nuvele exemplare, Gelosul din Extremadura, Doamna Cornelia, Mătuşa închipuită. Temele din filosofia Renaşterii în opera lui Cervantes: Neoplatonismul, Natura, Armele şi literele, Romanul arcadic şi Galateea* vor fi reluate de Popescu Telega şi adaptate în cea de-a doua editare a exegezei cervantine publicată în 1944, anterior comentată.

Capitolul ce dezbate *Traducerile şi imitaţiile italiene după Quijote şi Nuvelele exemplare* este un studiu de traductologie *avant la lettre*. Alexandru Popescu-Telega supune analizei traducerile în italiană ale lui *Don Quijote* semnate de Lorenzo Franciosini Fiorentino, Bartolomeo Gamba şi Alfredo Giannini, ultima considerată cea mai bună versiune italiană de până atunci. Dacă în studiul *Încercări de traducere ale lui Don Quijote în româneşte* Popescu-Telega se arată neiertător în faţa greşelilor celor care au cutezat să traducă romanul, analiza traducerilor în italiană este mai puţin incisivă, constatările hispanistului fiind laudative, Alexandru Popescu Telega îşi argumentează riguros opiniile, folosindu-se de fragmente din traduceri pe care le pune în paralel cu textul original, ca apoi să compare versiunile italiene între ele. Din comentariile efectuate pe text răzbate inclinaţia hispanistului către traductologie şi nivelul înalt de cunoaştere a limbilor romanice, în special a limbii şi

BDD-A27358 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

literaturii spaniole şi italiane deopotrivă, fapt ce conferă studiului o notă de originalitate. Popescu-Telega identifică şi mici erate sau libertăţi ale traducătorilor.

Franciosini, spre exemplu, schimbă numele lui Grisostomo în Mirtilio şi Ambrosio devine Ergasto, iar în capitolul al XII-lea numele de nobili spanioli vor fi înlocuite de nume italiene, printre ele strecurând şi propriul său nume. Gratuitele vanităţi nu schimbă cu nimic valoarea traducerii, în opinia lui Popescu-Telega.

La fel cum se întâmplase şi în spaţiul românesc, traducerile fragmentare şi adaptările pentru tineret ale lui *Don Quijote* nu lipsesc nici în spaţiul italian. Autorul întocmeşte un scurt inventar al acestora, fără a intra în amănunte.

În aceeaşi notă, analiza continuă cu traducerile *Nuvelelor exemplare*: traducători fiind Novellieri Claveli şi Alfredo Gianini.

În istoria receptării operei lui Cervantes în Italia, Alexandru Popescu-Telega va distinge trei perioade. În prima perioadă *Don Quijote* este tradus şi citit într-o versiune agreată de editori (versiuni adaptate pentru public), în cea de-a doua perioadă este receptat ca o satiră a novelisticii cavalereşti, italienii văzând în *Don Quijote* un capitol al concepţiilor lui *Orlando* (sunt invocate studiile lui Leopardi, Rodolfo Renier) şi în cea de-a treia perioadă, romanul cervantesc se bucură de o intepretare liberă, modernă, sub influenţa şcolilor romanticilor (este invocat Gioberti), impresioniştilor (Neoncini) şi pozitiviştilor (Carducci). Traducerile anterior comentate deschid istoria interpretărilor celei de-a doua etape în care italienii îl studiază pe *Don Quijote* ca un capitol din *Orlando*, ambele scrieri fiind interpretate ca satire împotriva romanelor de cavalerie. Cea de-a treia etapă din critica operei cervantine, contemporană lui Telega, studiază opera independent de interpretările anterioare. La început ţara care îi neglijase şi nesocotise scrierile, Italia, se va transforma în ţara unde Cervantes devine cel mai cunoscut şi studiat scriitor spaniol.

Mai mult expunere decât critică, scopul acestei lucrări a fost cel de a pune la dispoziţie lucruri inedite în anul 1924, respectiv 1930, frânturi din informaţiile despre Cervantes cu care Alexandru Popescu-Telega vine în spaţiul românesc. Trebuie să specificăm faptul că este absolut necesară o raportare la contextul istoric în care au fost concepute studiile lui Popescu-Telega, pentru a justifica atât lipsa cât şi nevoia informaţiilor pe care hispanistul le aduce în spaţiul literar românesc.

Părerea noastră obiectivă în urma analizei întreprinse este că hispanistul încearcă să se integreze în literatura spaniolă şi să o prezinte cât mai obiectiv posibil; majoritatea sunt lucrări accesibile publicului larg, riguros documentate, multe din informaţiile prezente în aceste studii fiind şi astăzi valabile. Ceea ce este impresionant în traiectoria activităţii lui Alexandru Popescu-Telega sunt seriozitatea şi respectul cu care încearcă să surprindă realitatea, într-o oarecare măsură exotică în România acelor timpuri.

Pe parcursul demersului nostru am putut constata cum perseverenţa, entuziasmul şi pasiunea lui pentru spaţiul iberic au contribuit considerabil la crearea unei imagini ample asupra operei cervantine.

De asemenea, nu am avut surprinderea să constatăm ulterior că investigaţiile sale se vor fructifica şi vor fi continuate în opera altor scriitori. De pildă, am descoperit că o parte din informaţiile din monografia *Cervantes* au fost folosite şi actualizate de Tudor Vianu în 1963; în capitolul dedicat lui *Cervantes,* care face parte din ampla lucrare *Studii de literatură universală şi comparată* Tudor Vianu, asemeni lui Popescu-Telega, identifică „ciudate asemănări" [Vianu, 1963:99] între viaţa şi opera scriitorului spaniol. Raportându-se la epoca în care a fost creat *Don Quijote* şi la aprecierile valorice care au însoţit opera în timp, el recreează în stilul propriu „istoria primului roman modern". Pe lângă faptul că observaţiile acestuia reiau informaţii din studiile sale, vom identifica aceleaşi referinţe ale criticii

BDD-A27358 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

cervantine din literatura universală, bibliografie pusă la dispoziţie pentru prima dată în spaţiul românesc de Alexandru Popescu-Telega. Iorgu Iordan va invoca deseori în scrierile sale exegezele publicate de Popescu-Telega şi îi va recunoaşte meritele de a se fi folosit de surse originale şi de a fi pus la dispoziţie o bibliografie uriaşă şi informaţii verificate de surse directe, recunoscute la nivel internaţional.

Sub călăuzirea lui Alexandru Popescu-Telega, cunoştinţele despre Cervantes şi opera sa pătrund în spaţiului literar românesc, informaţiile pe care acesta le aduce publicului român, chiar dacă sunt uneori subiective, nu distorsionează realitatea, unele, cum e cazul exegezei *Cervantes*, sunt documente de interes major privind felul în care pătrunde opera lui Cervantes în secolul al XIX-lea în literatura română, privind felul în care a fost receptată opera lui Cervantes în rândul criticilor europeni, altele, cum e cazul studiului comparatist *Cervantes şi Italia* sunt erudite, riguros documentate, cu o analiză atentă, originală, argumentată şi explicitată prin confruntarea directă a textelor sursă, oferindu-ne o imagine obiectivă, lipsită de orgolii naţionale (cum e cazul unor studii italiene) privind rolul pe care l-a jucat cultura şi literatura italiană în scrierile lui Cervantes.

BIBLIOGRAFIE

Ediţii de autor:

Popescu-Telega, Alexandru, 1924. *Cervantes,* Editura Cultura Naţională, Bucureşti.
Popescu-Telega, Alexandru, 1931. *Cervantes şi Italia*, Ed. Ramuri, Craiova.
Popescu-Telega, Alexandru, 1942. *Pe urmele lui Don Quijote,* Casa Şcoalelor, Bucureşti.
Popescu-Telega, Alexandru, 1944. *Cervantes. Viaţa şi opera*, Ed. Casei Şcoalelor, Bucureşti.

Ediţii, studii critice:

Amzulescu, Alexandru, 1945-1947. *Istoricul şi bibliografia contactelor româno iberice*, Bucureşti.
Băiculescu Duţu, G. Al., Sasu Ţimerman, Dorothea, 1959. *Échos ibériques et hispano-américaines en Roumanie*, Bucureşti.
Brezuleanu Ana Maria (coord.), 2006. *Bibliografia relaţiilor literaturii române cu literaturile străine în periodice (1991-1944), Vol. I-VIII,* Editura Saeculum, Bucureşti.
Caracostea, Dumitru, 1916. *Primul roman modern,* în „Noua Revista Română" nr. 7, 15-22 mai 1916, pp. 102-107.
Cervantes Saavedra, Miguel de, 1911-1913. *El ingenioso hidalgo Don Quijote de la Mancha*, Ediciones de La Lectura, Madrid.
Fort, C. D., 1931. *Cervantes şi Italia*, în „Arhivele Olteniei" anul III, nr. 13, mai-iunie, p.120.
Freiberg, Medeea, 1970. *Studii de literatură universală şi comparată*, Editura Academiei, Bucureşti.
Iorga, Nicolaie, 1912. *Shakespeare şi Cervantes,* în „Drum drept" nr. 18, Bucureşti, pp. 265-266.
Lovinescu, Eugen, 1916. *În marginea lui Don Quijote,* în „Noua Revista Română" nr. 7, 15-22 mai 1916, p. 105.
Ortiz, Ramiro, 1923-1924. *Leopardi şi Spania*, „Memoriile Academiei Române", secţiunea literară, seria III, Tom I, Bucureşti.
Ortiz, Ramiro, 1935. *Per la storia dei contatti ispano-romeni 1710-1932*, Firenze.
Ortiz, Ramiro, 1916. *Don Quijote enamorado de oidas,* în „Noua Revista Română" nr. 7, 15-22 mai 1916, pp. 107-110.
Pillat, Ion Pillat, 1936. *Portrete lirice*, Ed. Cugetarea, Bucureşti.
Popa, Mircea, 2007. *Relaţii culturale şi literare româno-spaniole de-a lungul timpului* , Editura Aeternitas, Alba Iulia.
Popescu-Telega, Alexandru, 1916. *Cu prilejul tricentenarului morţii lui Cervantes*, în „Vieaţa nouă" nr. 4, Craiova, pp.133-139.

BDD-A27358 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)

Popescu-Telega, Alexandru, 1928. *Hamlet şi Don Quijote*, „Năzuinţa" VIII, nr. 3, pp. 39.46.
Popescu-Telega, Alexandru, 1942. *Încercări de traducere ale lui Don Quijote în românește* în *Pe urmele lui Don Quijote*, Casa Școalelor, București, pp.80-81.
Popescu-Telega, Alexandru, 1921. *Taina lui Greco şi a lui Cervantes,* în „Sburătorul", nr. 11, Bucureşti, pp.190-192.
Popescu-Telega, Alexandru, 1948. *Une drame roumain inspiré de l'épisode de Cardenio et de Lucinde de „Don Quichotte de la Manche*, in „Langue et littérature", vol. IV, Nr. 1, Bucureşti, pp. 49-71.
Savy Lopez, Paolo, 1916. *Miguel de Cervantes*, în „Noua Revista Română" nr. 7, 15-22 mai 1916, pp.101-102.
Vianu, Tudor, 1963. *Cervantes* în „Studii de literatură universală şi comparată", Editura Academiei Române, București, p. 99.
Vianu, Tudor, 1916. *Moartea lui Don Quijote*, în „Noua Revista Română" nr. 7, 15-22 mai 1916, p. 111-112.
Vianu, Tudor, 1963. *Studii de literatură universală și comparată*, Editura Academiei, Bucureşti.

BDD-A27358 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:27 UTC)